

Térbe forgatott geometria

Joláthy Attila tárlata

Modern Művészeti Gyűjtemény, Vác, 2017. I. 20. – VI. 30.

LÓSKA LAJOS

Januárban nyílt a váci Modern Művészeti Gyűjteményben Joláthy Attila (1927–1998) festőművész „életmű”-kiállítása, amely a nyár elejéig látogatható. A több száz műre rúgó hagyatékából körülbelül ötven alkotás – zömmel festmények és néhány térplasztika – került bemutatásra, a válogatás tehát jobb esetben is csak szűk retrospektív, de az alkotó munkásságának megismertetése, újrafelfedezése érdekében ez a kegyes csalás megengedhető.

JOLÁTHY ATTILA: Etalon, 1994, akril, vászon, 100x120 cm

Joláthy életpályája nem volt szokványos. 1948 és 1950 között a Standard gyárban dolgozott, előbb címfestőként, később műszaki rajzolóként, közben szorgalmasan látogatta a gyár képzőművészeti körét. Az 50-es évek elején Márffy Ödön tanítványa, majd tanársegédje lett a Budai Képzőművészeti Körben. 1956 és 1974 között Párizsban élt, első egyéni kiállítását is a francia fővárosban rendezte, a Galerie de la Chouette-ben (1967). Hazatértét követően, a 80-as évek elejétől a Népművelési Intézet szaktanácsadója, illetve a Tokaji Nyári Művésztelep szitaműhelyének vezetője volt. Korai munkáin még érezni lehetett Márffy festészetének hatását, az 1960-as években azután figyelme a geometria, a konstruktivizmus felé fordult, és ehhez az ábrázolásmóddhoz élete végéig hű maradt. Felmerül a kérdés, hogy mi ösztönözhette a váltást? Inspirálhatta például műszaki rajzolóinak gyakorlata, de a

Magyarországról induló Vasarely is, aki a múlt század hatodik évtizedében – éppen Joláthy Párizsban tartózkodása idején – vált az op art megteremtőjeként világhírűvé. Érdekes viszont, hogy hazatérte után Joláthy nem kereste a kapcsolatot a magyar síkkonstruktivista, hard edge művészekkel, így Bak Imrével, Fajó Jánossal, Nádler Istvánnal, pedig szinte egy időben – igaz, más-más úton – jutottak el ehhez a kifejezésformához. Joláthy ugyan látványra utaló címetek adott korai festményeinek (*Turbina*, 1964; *Országutak*, 1974; *Olajvezeték*, 1977), de ezeknek a szerkesztett és síkban megjelenített formákat ábrázoló kompozícióknak semmi kapcsolatuk nincs a látvánnyal. Címadásai azzal magyarázhatók, hogy e képek legtöbbje már Magyarországon készült, és a Kádár-kor kultúrpolitikai eleinte nem lelkesedtek túlságosan a formalistának tekintett (neo)konstruktivizmusért. Egy évtizedig stílusosan nem is változtak fehér, piros, sárga, kék, zöld, rózsaszín síkgeometrikus alkotásai, az újabb fordulat 1980 körül következett be. Ebben az időben kezdett el különböző mértani testekből plasztikákat készíteni, amelyhez bizonyára hozzájárult Csiky Tiborral és tanítványával (Heritesz Gáborral, Nagámival), térformákat készítő szobrászokkal való kapcsolata. E térkonstrukciók inspirálták festészetének és grafikai munkásságának újabb szakaszát. A vásznain és szitanyomatain (ez utóbbiak most nem szerepelnek a bemutatón) három dimenzióban megjelenített, sokszor transzparens motívumok, geometrikus meteorok tűnnek fel, úsznak-lebegnek a képtérben.

A váci kiállításon életművének ez az utolsó, kétségtelenül legjelentősebb, legismertebb periódusa került a középpontba, akárcsak az 1991-ben az Ernst Múzeumban megrendezett, a művészetét első alkalommal összefoglaló gyűjteményes tárlatán.¹ Halála előtt egy esztendővel szerepelt a Múcsarnokban az *Olaj/vászon* című bemutatón is, amelynek katalógusában a következőket írja róla Sík Csaba. „Ha a geometriai formáról, alkalmazásáról a síkban és a térben, a lineáris perspektíváról és a sztereometriáról a művész tudja a tudhatót, megálmodhatja a múlt és a jövő ideális városterveinek képi változatát félszáznál több, színnek a formához illő változataival vagy a tudományos-fantasztikus jövő-álmok úrobjektjeit. Ám ez csak a felszíne a dolognak. A lényege, hogy egy alkotó ember, szuverén személyiség következetesen, mit sem törődve, körülette mások mit, hogyan csinálnak, vall önmagáról, rejtezve, szemérmesen, mindig őszintén.”²

Mielőtt elindultam volna Vácról hazafelé, a kiállítás kurátorával, Papp Lászlóval megnéztük a városháza minden folyosóját megtöltő, hatalmas MADI-kiállítást is, melyen megtekinthetők Joláthy Attilának felfüggesztett, szalag formájú, különböző méretű, színes, keresztbe csíkos *Lécképei* is (1976).³ E mobilként viselkedő festmények a felszálló meleg levegő hatására úgy forognak saját tengelyük körül, mint a szerpentinek.

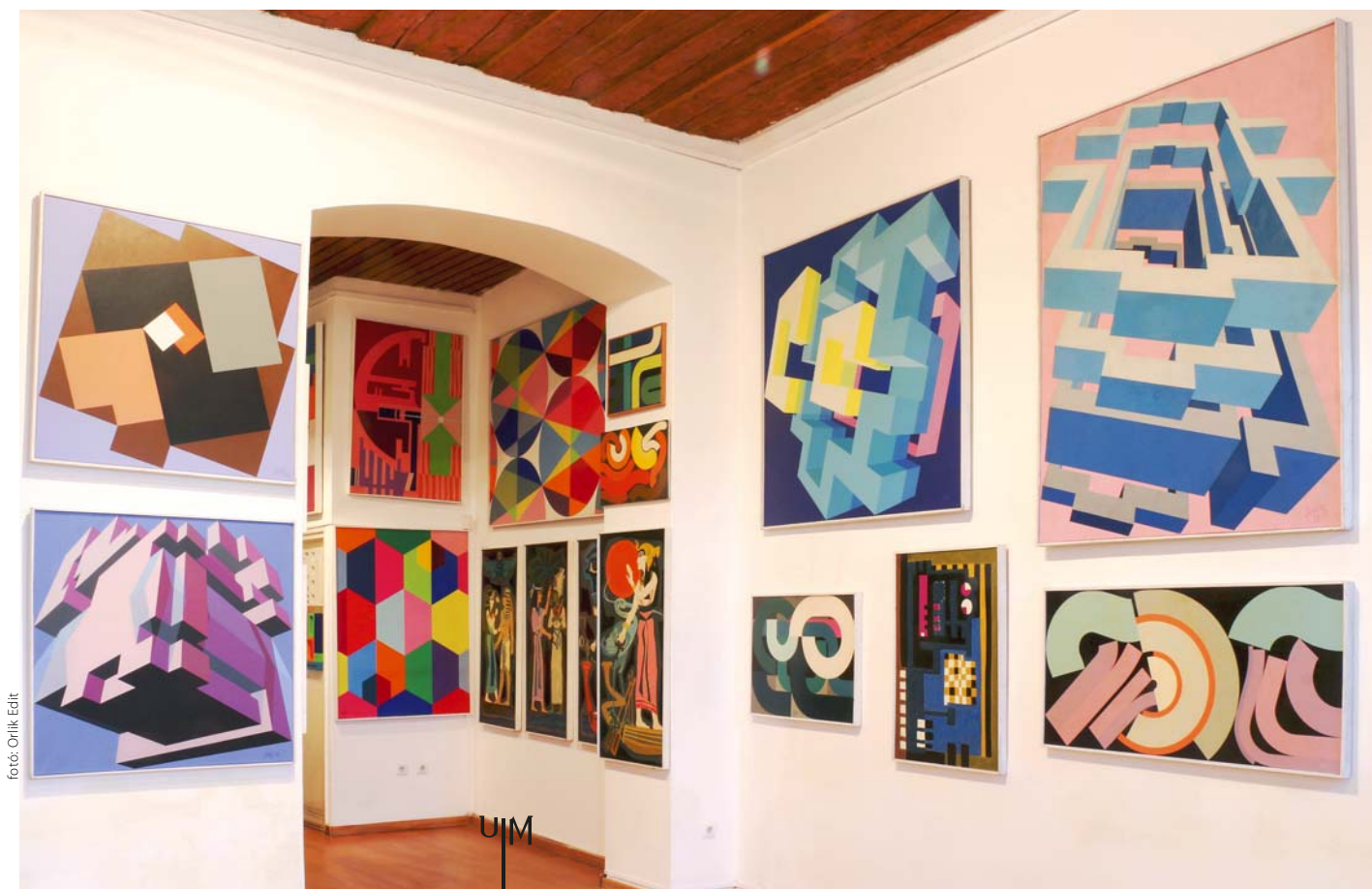
Később a vonaton eltöprengtem azon, hogy hány olyan feldolgozatlan festészeti, szobrászati életmű található az országban (Czumpf Imrée, Szeift Béláé, Tornay Endre Andrásé stb.), amely megérdemelné egy monográfiát, hogy ne feledjük el őket. A Joláthy-hagyatékra állítólag tárgyalnak a váciak az örökösökkel, jó lenne, ha kedvezően zárulna a folyamat.

JOLÁTHY ATTILA: Előőr, 1987, akril, vászon, 100x140 cm

Jegyzetek

- 1 Lóska Lajos: A síkból a térbe (Joláthy Attila kiállítása), *Új Művészet*, 1991/9, 46-47.
- 2 Sík Csaba: *Olaj/vászon*, Múcsarnok, 1997 (katalógus), 142.
- 3 Mobil MADI Múzeum, Vác, 2016 (katalógus) 57., 131.

Kiállítási enteriőr

Fotó: Orlik Edit

UIM